

Personality Characteristics of Teacher Candidate Students

Asım ARI¹

ABSTRACT. The aim of this study is to describe the personality characteristics of teacher candidates who are currently enrolled in the pedagogical formation program. Being in survey (single screening) model and descriptive quality, the study was carried out with 134 pre-service teachers. Data of the study were collected using Hacettepe Personality Inventory (HKE) which was prepared and developed by Özgüven (1992). Some results obtained from the study are as follows: It was discovered that two-thirds of the sample group were maladaptive in at least one sub-scale, one-fifths of sample group were maladaptive in four or more sub-scales. Having adaptation problems in four and more sub-scales shows that these people have psycho-socialization disorder.

Keywords: Teacher training, classroom teacher candidates, personality, teacher's efficiencies

SUMMARY

Purpose and Importance: The aim of this study is to describe the personality characteristics of teacher candidate students who are the in pedagogical formation program.

Method: This descriptive study is in survey (single screening) model. The study was carried out with 194 candidates who attended Pedagogical Formation Program at Eskişehir Osmangazi University Faculty of Education in the academic year 2012-2013. Participation was based on voluntariness and inventory was applied with 134 people who were willing to participate in the study. Removing eight participants' invalid inventory, the sample group consisted of 126 people.

Data of the study was collected using Hacettepe Personality Inventory (HKE) which was prepared and developed by Özgüven. The inventory consisting of 168 items consisted of eight sub-scales; four sub-scales for 'Personal Adaptation' and four sub-scales for 'Social Adaptation'.

Results: The results obtained from the study are as follows: it was discovered that two-thirds of the sample group were not adapted in at least one sub-scale, one-fifths of sample group were in four or more sub-scales. Having adaptation problems in four and more sub-scales shows that these people have psycho-socialization disorder. In the distribution according to gender, it was identified that in sub-scales of self-realization, emotional determination and neurotic trends, the level of inadaptability for women participants were higher than men participants; in psychological symptoms, family relations, social relations, standard norms and anti-social tendencies sub-scales, the level of inadaptability for men participants were higher. Analyzing according to departments, differences were observed between departments and the levels of inadaptability in sub-scales.

Discussion, Conclusion: The sample group of the study was the first 200 people having the highest academic success in 2000 people who applied the Pedagogical Formation Program, but it was a remarkable result that two-thirds of the sample group were maladaptive in at least one sub-scale; one-fifths of the sample group were in four or more sub-scales. Having adaptation problems in four and more sub-scales reveals that these people have serious psycho-social adaptation disorders. It is questionable that people who have psycho-social adaptation disorders become teacher. This shows how the selection of teacher candidates regarding academic success may have consequences.

It was seen that half of the participants in psychotic symptoms, more than one-thirds in neurotic tendencies, one-fifths of them in emotional stability, almost one-fifths in social relations were maladaptive. So many teacher candidates having psychotic and neurotic maladaptation which are serious problems with regards to psycho-social adaptation disorder make a revision of our teacher training system essential. It is compulsory that reforms should be made to develop quality in teacher training. It is obvious whether the youngsters choose being teacher as the ideal profession for themselves or as a result of the fear of being unemployed. It should be questioned whether the choices which are made as a result of worry about finding a job can provide the quality.

It was identified that 37 people who are maladaptive in neurotic tendencies are also maladaptive in psychotic symptoms, ten people who are maladaptive in anti-social tendencies are also maladaptive in psychotic symptoms. Besides, people who are maladaptive in family relations, social relations, standard norms, anti-social tendencies, self-actualization and emotional stability are maladaptive most in psychotic symptoms and neurotic tendencies.

¹ Assoc. Prof., Eskişehir Osmangazi University, Faculty of Education, Eskişehir, Turkey. Email: ari@ogu.edu.tr

Öğretmeni Seçmede Öğretmen Adaylarının Kişilik Özelliklerinin Belirlenmesinin Önemi

Asım ARI²

ÖZ.Araştırmanın amacı, eğitim fakültesinde yürütülen pedagojik formasyon sertifika programına devam eden öğretmen adaylarının kişilik özelliklerinin betimlenmesidir. Araştırma, tekil tarama modelinde olup, betimsel niteliktedir. Araştırma, 2012-2013 öğretim yılında pedagojik formasyon sertifika programına kayıtlı 134 öğretmen adayı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri, Özgüven tarafından hazırlanan ve geliştirilen Hacettepe Kişilik Envanteri (HKE) kullanılarak toplanmıştır. Araştırmadan elde edilen bazı sonuçlar şunlardır: Araştırmada örneklem grubunun yaklaşık üçte ikisinin en az bir alt ölçekte uyumsuz olduğu, dört ve üzeri alt ölçekte uyumsuz olanların beşte bir oranında olduğu saptanmıştır. Dört ve üzeri alt ölçekte uyumsuzluk problemlerinin olması, bu kişiler için psiko-sosyal uyum bozukluğunun olabileceğini göstermektedir. Cinsiyete göre dağılımda, kendini gerçekleştirme, duygusal kararlılık ve nevrotik eğilimler alt ölçeklerinde uyumsuzluk düzeyinin kadın katılımcılarda erkeklerden daha yüksek olduğu; psikolojik belirtiler, aile ilişkileri, sosyal ilişkiler, standart normlar ve anti sosyal eğilimler alt ölçeklerinde ise erkeklerin uyumsuzluk düzeyinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen yetiştirme, öğretmen adayı, kişilik özellikleri, öğretmen yeterlilikleri.

GİRİŞ

Öğretmenlik, yüksek öğrenim gerektiren özel bir uzmanlık alanıdır (Özdemir ve Yalın, 2000). Türkiye’de öğretmen yetiştirme, eğitim fakülteleri lisans programları ve alan öğretmenliği sertifika programları ile farklı kaynaklardan gerçekleşmektedir. Gerek eğitim fakültelerine, gerekse alan fakültelerine girişte öğrenciler, yükseköğrenime giriş sınavı ile alınmakta, beden eğitimi gibi özel yetenek gerektiren alanlar dışında başka herhangi bir seçme işlemi yapılmamaktadır. Öğretmenlik mesleğine atanma ise Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS) sınavı ile gerçekleştirilmektedir. Öğretmen adaylarının seçiminde kriterler konulmasındaki amaç, nitelikli öğretmen adaylarının seçimi olması gerekirken, Türkiye’de üniversiteye giriş ve KPSS sınavları çok sayıda adayı sıralama ve eleme amacıyla yapılmaktadır (Özoğlu, Gür ve Altınoğlu, 2013). Bu sınavlar, öğretmen adaylarının seçiminde mesleki ilgi ve yetenekleri ölçmemekte, böylece öğretmenlik mesleğine ilgisiz ve öğretmenlik becerilerine sahip olmayan kişilerin sisteme girmesini önlememektedir (Yılman, 2006). Oysa ki, adaylarda öğretmenlik mesleğine özgü bulunması gereken yeterliklerle birlikte tutumlar ve kişilik özellikleri de vardır. Milli Eğitim Bakanlığı öğretmenlerin sahip olması gereken yeterlikler üzerine çalışmalar yapmış ve öğretmenlerde bulunması gereken öğretmenlik mesleği genel yeterliliklerini belirlemiştir. Bu genel yeterlilikler: kişisel ve mesleki değerler - mesleki gelişim; öğrenciyi tanıma; öğretme ve öğrenme süreci; öğrenmeyi, gelişimi izleme ve değerlendirme; okul, aile ve toplum ilişkileri; program ve içerik bilgisinden oluşmaktadır. Ayrıca, bu altı ana yeterliliklerin alt yeterlilikleri ve alt yeterliliklerin de performans göstergeleri hazırlanmıştır. Bunların yanında özel alan yeterlilikleri de belirlenmiştir (MEB, 2008). Yeterlilikler ve performans göstergeleri incelendiğinde öğretmenlerin sahip olması gereken kişilik özellikleri hakkında da ipuçları elde edilmektedir. Ayrıca, öğretmen atamaları KPSS ile yapılmakta olup bu sınav ile belirlenen yeterliliklerin birçoğunu ölçülebilmesi mümkün olmamaktadır.

Öğretmen adaylarının seçiminde ya da öğretmenlik mesleğini icra edenlerde ne bu yeterliliklerin bulunma durumlarına, ne de öğretmenlik mesleğine yatkınlığına (tutum, kişilik vb.) bakılmaktadır. Öğretmenlik gibi çok duyarlı bir meslek için aday seçiminde titizlik gösterilmesi ve mesleğe en uygun adayların seçilerek alınması kaçınılmazdır (Yılman, 2006). Eğitimde gerçekleştirilmesi düşünülen her türlü ileriye dönük olumlu düzenleme ve değişme, çocuk, ergen ve yetişkinin kişilik gelişiminde önemli rolü olan öğretmen faktörüne ve onun niteliğine bağlı olup eğitim sisteminin başarısı ve yetiştirilen insan gücünün niteliği, öğretmenlerin niteliğine bağlıdır (Çoban, 1998). XII Milli Eğitim Şurası’nda öğretmen adayı seçiminde (merkezi sınav + mesleğe yatkınlık + mülakat) sınavı biçiminde bir seçme sistemi önerilmesine rağmen bugüne kadar uygulanmamıştır (Şişman, 2005).

² Doç. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eskişehir. Elektronik posta: ari@ogu.edu.tr

Gitomer ve Latham'a göre aday öğretmenlerin akademik başarıları, tek başına onların iyi bir öğretmen olduğunun göstergesi değildir (akt. Totan, Aysan ve Bektaş, 2010). Öğretmenlik mesleği için gerekli nitelikler, alan bilgisi, öğretmenlik meslek bilgisi ve genel kültür olarak üç boyutta ele alınmaktadır. Ancak öğretmenlik mesleği kendine özgü mesleki özelliklerin yanında olumlu kişilik özelliklerine sahip olmayı gerektirir. Birçok yazar ve kamuoyu, öğretmenlik mesleğinde bulunanların bazı kişilik özelliklerine sahip olmaları gerektiği konusunda hemfikir olup esasen her mesleğe uygun kişilik yapılarının varlığı doğaldır. Öğretmenin kişilik yapısı onun verimini etkilediği gibi, öğrenciyi ve öğrencilerin öğrenimini de etkilemektedir (Tezcan, 1997). Hesapçıoğlu, öğretmenlerin kişilik özelliklerinin öğrenciler üzerinde etkili olduğuna ve öğrencileri de değişik şekillerde etkilediğini ortaya koyan araştırmalar bulunduğuna dikkat çekmiştir (akt. Okumuş, 2006). Günümüzde öğretmen seçiminde ise öğretmenin davranışsal özelliği ve ruhi yapısı gibi kişilik özellikleri hiç dikkate alınmamaktadır (Uzunçarşılı, 1998). Oysa ki, öğretmenin kişiliğinin başkalarının gelişimine elverişli niteliğe sahip olması, eğitimin temel sorunlarından biri olmak zorundadır (Kılıççı, 1992). Dolayısıyla öğretmenlerin ruh sağlığının yerinde olması, eğitim ve öğretim faaliyetlerinde başarıya ulaşılması için gereklidir (Erdoğan, 2012).

Öğretmen yeterliliklerinde bu kadar öneme sahip olan kişilik, bir bireyin tüm ilgilerinin, tutumlarının, yeteneklerinin, konuşma tarzının, dış görünüşünün ve çevresine uyum biçiminin özelliklerini içeren bir terimdir. Asıl olan, kişiliğin kendine özgü ve ahenkli bir bütün olmasıdır. Bireyin belleği, dış görünüşü, direnme süresi, sesi ve konuşma tarzı, tepki hızı, sportmenliği gibi özelliklerinin hepsi, o insanın kişiliğini betimlemede önemlidir. Herhangi bir bireyin davranışları toplum düzenini bozucu nitelikte olup çok sayıda kişiye zarar verdiği halde, birey bir suçluluk ve pişmanlık duygusu duymazsa, bireyde kişilik bozukluğu vardır. Kişilik bozukluğu, hatalı kişilik gelişmesinden meydana gelen davranış bozukluğudur. Bu tür kişiler topluma ve diğer bireylere uyum sağlamada zorluk çeker. Sorunları, olgunlaşamama ve toplumsallaşamamadır. Bunlar, ben-merkezci, sorumsuz ve düşüncesizce davranan bireylerdir (Ünlü, 2001). Literatürde olumlu/olumsuz kişilik özelliklerini içeren birçok sınıflama vardır. Bu çalışmada Hacettepe Kişilik Envanteri kullanılarak gerçekleştirildiğinden envantere yer alan kişilik özellikleri, kişisel uyum ve sosyal uyum başlıkları altında aşağıda açıklanmıştır (Özgüven, 1992).

Kişisel Uyum

1. Kendini Gerçekleştirme: Kendini gerçekleştirme puanı, kendini gerçekleştiren kişinin davranış özelliklerinden kendine güvenme, kendi yeteneklerinin farkında olma, kendi kendine kararlar verebilme, doğru bildiğini söyleyebilme, kabul edildiği ve bir işe yaradığı duygusu içinde olma gibi niteliklerle ilişkilidir. Puanın yüksek ya da düşük olması, bireyin bu nitelikteki davranışlarını değerlendirme olanağı sağlamaktadır.

2. Duygusal Kararlılık: Duygusal kararlılık puanının yüksek oluşu, bireyin duygusal yönden kararlı oluşunu belirtir. Duygusal kararlılık puanı yüksek olan bireyler genellikle kendine güvenen, az üzülen, alıngan olmama özellikleri gösteren kişilerdir. Çoğu kez sakin ve huzurlu birey olma izlenimi verirler. Başkalarından pek az tavsiye isterler. Kendi kararlarını kendileri verme eğilimindedirler. Ortaya çıkan yeni ve yabancı durumlardan çekinmezler. Acil durumlarda etkili davranışlar gösterirler. Puanı düşük olan kişiler genellikle gergin ve kaygılı olurlar. Sıkıntılı durumlarda gözyaşlarını tutamazlar. Karşılaştıkları yeni durumlarda ise ya korkak ve çekingen ya da aşırı düzeyde atak ve kavgacı olabilirler.

3. Nevrotik Eğilimler: Nevrotik belirtileri olan kişiler kronik yorgunluk, baş ağrısı, uyuyamama, görme güçlükleri, iştahsızlık vb. gibi çeşitli psikosomatik belirtilerin birinden ya da birkaçından şikayetçidirler. Nevrotik kişiler duygusal çatışmalarını genellikle fiziksel yollardan ifade etmektedirler. Ayrıca, nevrotik eğilimler, benliğini olduğu gibi kabul edememe, mükemmeliyetçi olma, eleştiriye açık olmama gibi davranışları da içerir. Nevrotik eğilim puanının yüksek bulunması bu tür belirtilerin azlığını, düşük olması ise çokluğunu gösterir.

4. Psikotik Belirtiler: Psikotik belirtiler puanı düşük olan bireylerde insanlardan uzaklaşma ve yalnız kalmayı yeğleme eğilimi, dikkatini bir noktada toplama güçlüğü ve hayal kurma eğilimi gözlenir. Bu bireyler alıngan ve aşırı duygusaldır. Kendilerine yönelik düşünceleri fazladır. Psikotik belirtiler puanının yüksek olduğu normal uyum tarzında ise birey belirli ölçüler içinde hayal dünyasından bağımsız olarak yaşamını sürdürür.

Sosyal Uyum

1. Aile İlişkileri: Bu alt ölçekten elde edilen puan bireyin ailesi ile olan ilişkilerini yansıtır. Puanın yüksek bulunması kişinin anne babası ve kardeşleri ile dostça ve sağlıklı ilişkiler içinde olduğunu, ailesini sevdiğini, ailesi tarafından sevildiğini gösterir. Bu tür bireyler aile üyelerini normal ölçüler içinde kendilerinden isteklerde bulunan ancak belli düzeyde bağımsız olma hakkını onlara tanıyan kişiler olarak görürler. Zamanlarının çoğunu aileleri ile evde geçirir ve birlikte etkinlik gösterirler. Aile ilişkileri puanının düşük bulunması ise bireyin ailesi ile olan ilişkilerinde karışıklık ve uyumsuzluk bulunduğuna işaret eder. Genellikle ana babası ve kardeşleri ile problemleri olan bireyler aile üyelerini çok otoriter bulurlar, onların kendilerinden çok fazla şey beklediklerini düşünürler. Çok zorunlu durumlar dışında evde olmaktan kaçınırlar, evden kaçma isteklerini sık sık ifade ederler.

2. Sosyal İlişkiler: Sosyal ilişkiler puanı bireyin diğer insanlarla olan ilişkilerinin niteliğini belirtir. Puanın yüksek oluşu sosyal olgunluk yönünden bireyin uyumlu ve sosyal becerilerinin yüksek düzeyde olduğuna işaret eder. Bu kişiler arkadaşları ve diğer yetişkin grupları içinde mutlu ve rahat bir görünüm verirler. Konuşmaktan hoşlanırlar ve başkalarının söylediklerine ilgi gösterirler. Başkalarını sever ve başkaları tarafından sevilirler. Topluluk içinde esnek bir tutum benimser, kabul gören davranışlar sergilerler. Kendilerini sosyal durumlarda uygun şekilde idare etmesini bilirler. Sosyal ilişkiler puanının düşük olması ise bireyin sosyal beceriler ve sosyalleşme bakımından durgun olduğu anlamına gelir. Bu kişiler arkadaş ve yetişkin grupları içerisinde iken kendilerini mutlu ve rahat hissetmezler. Konuşmaktan ve başkaları ile bir arada olmaktan hoşlanmazlar. Dışarıdan gelen sosyal uyarıcılara tepki göstermede isteksiz hareket ederler ya da hiç tepki göstermezler.

3. Standart Normlar: Standart normlar puanı, uyulması zorunlu yasal durumlara olduğu kadar, dikkate alınması gereken sosyal kural ve toplum değerlerine ve başkalarının haklarına saygılı olma, bunun yanı sıra kendi istek ve gereksinimlerini de toplumla uzlaşarak, belli ölçülerde bağımsız olarak karşılama gibi davranışları ölçer. Standart normlar puanının yüksek olması, bireyin başkalarının haklarını anlayışla karşıladığını, kişisel isteklerini grubun gereksinimlerine göre erteleyebildiğini ya da değiştirebildiğini gösterir. Bu kişiler toplumda neyin yanlış neyin doğru olarak kabul edildiğinin bilincindedirler.

4. Anti-sosyal Eğilimler: Anti-sosyal eğilimler puanının düşük olması bireyin anti-sosyal eğilimlere sahip olduğunu gösterir. Anti-sosyal eğilimleri olan kişiler genellikle sert, öfkeyle dolu, kavgacı, incitme isteği duyan, zor kullanmaya eğilimli, ölç alma duyguları içinde olan, saygısız bireylerdir. Eşyalara özellikle başkalarının eşyalarına zarar vermektan, bilinçli olarak toplumsal normlara ters düşen davranışlarda bulunmaktan hoşlanırlar ve bu şekilde kişisel doyum sağlamaya çalışırlar. Anti-sosyal eğilimler puanının yüksek olması bireyin belli ölçüler içinde bu tür eğilimleri olmadığına işaret eder.

Öğretmenlik konusunda yazılmış yayınlarda kişisel yönden öğretmen adaylarının sahip olması öngörülen özelliklerle ilgili listeler bulmak mümkündür (Şişman, 2005). Özdemir ve Yalın (2000) etkili öğretmenlerin kişisel özelliklerini güdüleyici kişilik, başarıya adanmışlık ve profesyonel davranış olarak üç grupta özetlemişlerdir. Büyükkaragöz ve Kesici (1998) öğretmende olması gereken kişilik özelliklerini ve öğretmenlik mesleğine uygun olmayan kişilik tipleri üzerinde durmuşlardır. Tezcan (1997) öğretmenin kişiliği ve eğitimde etkilerine değinmiştir. Uzunçarşılı (1998) gelişmiş ülkelerde uygulanan modellerden yola çıkarak öğretmen adayında aranacak nitelikleri sıralarken öğretmen olma isteği ve öğretmenliğe yatkınlığın yanında “beden, zihin, ahlak ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı gelişmeye uygun kişilik ve karakter özelliklerine sahip olmayı” da vurgulamıştır. Güner (2006) çalışmasında ideal öğretmenin kişilik özelliklerini literatürden yararlanarak vermiştir. Aypay (2011) çalışmasında öğretmenlerin kişilik özellikleri içinde en sık vurgulanan on görüşe yer vermiştir. Koca (2009) öğretmenlerin kişilik özellikleri ile örgütsel bağlılıkları arasındaki ilişkiyi, Mete (2006) ise öğretmenlerin kişilik özellikleri ile iş tatminleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Totan, Aysan ve Bektaş (2010) öğretmen adaylarının mizaç, karakter ve kimlik özellikleri üzerine bir çalışma yürütmüşlerdir. Yeşilyurt (2011) öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğinin genel yeterliliklerine yönelik yeterlilik algıları çalışmasında, adayların kişisel gelişimi sağlayabilmelerindeki yeterliliğine değinmiştir. Maraşlı (2007) literatür taraması yaparak öğretmen sorunlarını belirlemeye çalıştığı çalışmasında, başlıca öğretmen sorunları arasında öğretmenlerin kişilik özellikleri de yer almıştır. Telef ve Yazıcı (2009) öğretmenlerin kişilik özellikleri, stresle başa çıkma yöntemleri ve kontrol algıları arasındaki ilişkilere baktıkları çalışmalarında, bazı kişilik özellikleri ile kullandıkları bazı başa çıkma yöntemleri arasında anlamlı ilişki saptamışlardır.

Tatlıhoğlu ve Deniz (2011) teknik eğitim, mesleki eğitim ve eğitim fakültesi öğrencileri ile gerçekleştirdikleri çalışmalarında öğrencilerin öz-anlayış düzeylerine göre kişilik özellikleri alt boyutlarının anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Kalafat (2012) çalışmasında öğretmenlerin kişilik özelliklerinin öğretmen yeterliliklerine etkisini araştırmış ve kişilik boyutlarının öğretmen yeterliliklerine doğrudan, dolaylı ve toplam etkileri olduğunu belirlemiştir.

Nitelikli öğretmen yetiştirilmesinde akademik başarı tek başına yeterli değildir. Merkezi sınav sistemi ile atanan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleği açısından sahip olmaları gereken kişilik özelliklerine sahip olup olmadıklarına bakılmamaktadır. Bu sınavlar adayların sadece akademik başarılarını ölçmektedir. Olumsuz kişilik özelliğine sahip öğretmen adaylarının meslek hayatında birtakım problemler yaşaması ise kaçınılmazdır. Sosyal medyada öğrencisine aşırı şiddet uygulayan öğretmen vb. olumsuz örnek olaylara çokça rastlanmaktadır. Akademik başarısı yüksek olanlar içerisinden seçilen öğretmen adaylarının kişilik özellikleri öğretmenlik mesleğine uygun mudur? Dolayısıyla, aday öğretmenlerde olumsuz kişilik özelliklerinin olup olmadığı, varsa bunların neler olduğunun araştırılmasına ihtiyaç duyulmuş ve bu araştırma desenlenmiştir. Bu bağlamda araştırmanın amacı, aday öğretmenlerin kişilik özelliklerinin betimlenmesidir.

YÖNTEM

Araştırma deseni

Nicel bir araştırma olan bu çalışma, tarama (tekel tarama) modelinde olup, betimsel niteliktedir. Tarama araştırmaları, bir grubun belirli özelliklerini ortaya koymak için verilerin toplanmasını amaçlayan çalışmalardır. Betimsel araştırmalar ise, verilen bir durumu olabildiğince tam ve dikkatli bir şekilde tanımlayan araştırmalar olup, bu çalışmalarda araştırmacılar bireylerin, grupların ya da fiziksel ortamların özelliklerini (yetenekler, tercihler, davranışlar vb.) özetler (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2009).

Çalışma grubu

Çalışma, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi 2012-2013 öğretim yılında pedagojik formasyon programına kayıtlı 194 öğretmen adayı ile gerçekleştirilmiştir. Pedagojik formasyon programları, dört yıl ve üzeri fakülte mezunu olup öğretmen olmak isteyen kişilere öğretmenlik meslek bilgileri kazandırılmak amacıyla eğitim fakültelerinde verilen bir yıl süreli eğitimidir. Bu programın ders saatlerinde uygulama yapmak amacıyla sınıflara gidilmiş, çalışmaya katılımda gönüllülük aranmış, istekli olan 134 kişiye envanter uygulanmıştır. Geçersiz sayılan sekiz katılımcının envanteri çıkarılmış, geri kalan 126 kişi araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur.

Çalışma grubunda 88 kişi (%72.1) kadın, 34 kişi (%27.9) erkek olup dört katılımcı cinsiyetini belirtmemiştir. Katılımcıların alanları 31 kişi Türk Dili ve Edebiyatı, 13 kişi Tarih, 37 kişi Matematik, 25 kişi Fen Alanları (Fizik-Kimya-Biyoloji), 15 kişi İlahiyat olup beş katılımcı bölümünü belirtmemiştir. Çalışma grubunun yaş ortalaması 25.20 olup beş katılımcı yaşını yazmamıştır.

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Araştırma verileri, Özgüven (1992) tarafından hazırlanan ve geliştirilen Hacettepe Kişilik Envanteri (HKE) kullanılarak toplanmıştır. Envanter, normal bireylere, nevrotik ve psikotik vaka tanısı almış bireylere uygulanmış, inceleme sonucunda ortalamalar arasındaki farkların .01 düzeyinde önemli olduğu saptanmış, HKE toplam ve alt ölçeklerinin klinik vakaları, normal bireylerden ayırabildiği gözlenmiştir (Karahana, ve diğerleri, 2006). Araştırmacı, envanteri kullanmak için yazardan izin almıştır. Envanter, “Kişisel Uyum” için dört ve “Sosyal Uyum” için de dört olmak üzere sekiz alt ölçekten oluşmaktadır. Alt ölçeklerin her birinde 20’şer madde olup sekiz madde de Geçerlilik (G) puanı için kullanılmak üzere envanter toplam 168 maddeden oluşmaktadır. Kişisel ve sosyal uyumu oluşturan alt ölçekler giriş bölümünde açıklanmış olup aşağıda verilmiştir.

Kişisel Uyum Alt Ölçekleri

1. Kendini Gerçekleştirme (KG)
2. Duygusal Kararlılık (DK)
3. Nevrotik Eğilimler (NE)
4. Psikotik Belirtiler (PB)

Sosyal Uyum Alt Ölçekleri

1. Aile İlişkileri (Aİ)
2. Sosyal İlişkiler (Sİ)
3. Sosyal Normlar (SN)
4. Antisosyal Eğilimler (AE)

2013 Ocak ayında ders saatlerinde pedagojik formasyon programı sınıflarına gidilmiş, çalışma hakkında sınıftaki adaylara bilgi verilmiş, gönüllü katılımcılara envanter dağıtılmıştır. O gün ve saatte derste olanlar ile yetinilmiş, daha sonra gelmeyenler için aynı sınıflara tekrar gidilmemiştir. Çalışmaya katılımda gönüllülük aranmış, istekli olan 134 katılımcıya envanter uygulanmıştır. Katılımcılara doldurmaları için yeterli süre verilmiş, envantere isim veya kendilerini tanıttığı herhangi bir şey yazmamaları söylenmiştir. Araştırmacı tüm katılımcıların cevaplamaları bitene kadar sınıflarda bulunmuştur.

Verilerin analizi

İlk olarak cevap kağıtları gözden geçirilerek yüzeysel kontrol yapılmıştır. Basit kontrol aşamasında bir maddede evet ve hayır şeklinde cevaplar tespit edilerek işaretlenmiş ve bunlar boş olarak kabul edilmiştir. Cevap kâğıdında, her alt puana ilişkin maddelerden boş bırakılan ve çift işaretlendiği için üzeri çizilmiş olan maddelerin sayısı bir “geçerlik puanı” olan (B) sütununda belirtilen yerlere yazılmıştır. Cevap kağıdındaki (B) puanının bir alt ölçekte iki ve sekiz alt ölçek toplamı olarak sekiz ve daha fazla olan cevap kağıdı geçersiz sayılarak puanlamaya dahil edilmemiştir.

İkinci olarak geçerlik puanına bakılmıştır. Envanterde birbirinin eşdeğeri sekiz takım soru bulunmaktadır. Bu ikili maddeler 21-167, 42-143, 63-120, 84-95, 105-71, 126-48, 147-25, 168-1’dir. Cevaplara bakılarak her ikisinin de (EE) veya (HH) olması halinde bir puan verilmiş, iki cevabın (EH) veya (HE) şeklinde tutarsız olması halinde ise puan verilmemiş ve elde edilen puanların sayısı (G) puanına ilişkin yere yazılmıştır. Bu G puanının beş ve daha aşağı olan cevap kağıtları geçersiz sayılarak puanlamaya dahil edilmemiştir.

Basit kontrolleri yapıldıktan sonra üçüncü olarak cevap kağıtları “HKE Cevap Anahtarı” ile puanlanmıştır. Puanlama sürecinde her alt ölçeğe ilişkin puanlar sayılarak cevap kağıdına yazılmıştır. Cevap kağıdındaki değerler puanlama için SPSS programına aktarılmış, alt ölçeklerin uyumluluk düzeyleri hesaplatılmış ve her biri için ayrı bir sütun oluşturulmuştur. Bu sütundaki uyumluluk analizi, alt ölçeklere ilişkin yüzdeler normların ham puan karşılığı olan ortalama değerlerine göre hazırlanmıştır. Toplam puan yüzdeler norm %50 ve üzeri baz alınmış, bu yüzdeye karşılık gelen puan ve üzeri uyumlu, bundan düşük ise uyumsuz kabul edilmiştir. Alt ölçeklerinin her birinden alınabilecek maksimum puan 20 olup, aşağıda alt ölçeklere ilişkin uyumlu kabul edilen puan aralığı verilmiştir.

	Kişisel Uyum (KU)				Sosyal Uyum (SU)			
	KG	DK	NE	PB	Aİ	Sİ	SN	AE
Uyumlu	9 ve +	8 ve +	9 ve +	9 ve +	10 ve +	10 ve +	10 ve +	9 ve +
Uyumsuz	8 ve -	7 ve -	8 ve -	8 ve -	9 ve -	9 ve -	9 ve -	8 ve -

Tüm katılımcıların alt ölçeklerinin puanları uyumlu veya uyumsuz olarak belirlenmiştir ve her bir alt ölçek için ayrı bir sütuna girilmiştir. Ayrıca her katılımcının cevap kağıdı incelenmiş, uyumsuz alt ölçekler ve uyumsuz alt ölçek sayıları belirtilmiştir. Analizde katılımcıların ham puanları üzerinden karşılaştırmalar yapılmamış, her katılımcıya ilişkin bu sonuçlar üzerinden analizler gerçekleştirilmiştir. Çünkü her katılımcının bir alt ölçekteki uyumlu ya da uyumsuz olması, kendi verdiği cevaplarla belirlenmekte olup, genel ortalamalar ile grup üzerinden yorum yapmak yanıltıcı olabilecektir.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Aşağıda katılımcıların alt ölçeklerde uyumsuz olma durumları verilmiştir.

Tablo 1. *Uyumsuz olunan alt ölçek sayıları*

Kaç alt ölçekte uyumsuz olduğu	Kişi sayısı	Yüzde %
Hiç yok	44	34.9
1	23	18.3
2	22	17.5
3	13	10.3
4	14	11.1
5	5	4.0
6	5	4.0
Toplam	126	

Araştırmada çalışma grubunun %34.9'unun (44 kişi) kişilik testinin tüm alt ölçeklerde uyumlu yani normal olduğu, %65.1'nin (82 kişi) en az bir alt ölçekte olmak üzere uyumsuzluk problemlerinin olabileceği ortaya çıkmıştır. Ayrıca en az bir alt ölçekte uyumsuz olan kişi %18.3 olup, en az dört ve üzeri ölçekte uyumsuzluk problemi olanların oranının %19.1 olduğu görülmüştür. Dört alt ölçekte uyumsuzluk problemlerinin olması bu kişiler için psiko-sosyal uyum bozukluğunun olabileceğini kuvvetle göstermekte olup PDR servislerinden destek alması anlamına da gelmektedir. Katılımcıların beşte biri gibi azımsanmayacak bir oranın bu durumda olması, öğretmen adayı seçiminde ve öğretmen atamalarında daha dikkatli olunmasına işaret etmektedir. Oysaki akademik başarı sıralamasında 2000 kişi içerisinde ilk %10'a giren adaylar seçilmiştir. Bu kişilerin öğretmenlik mesleğini, meslek olarak mı istedikleri yoksa sadece bir devlet memuru olma amacıyla mı tercih ettikleri de sorgulanmalıdır. Sadece akademik başarıyı dikkate alarak öğretmen adaylarının seçimi yeterli değildir. Bu bağlamda Okumuş (2006), mesleki yeterliliğe temel olabilecek öğretmen kişilik özelliklerinin belirlenmesi ve bu konuda uzmanlaşmanın sağlanmasının, öğretmen yetiştirme politikalarının temelinde yerleşmesi gerekliliğine dikkat çekmektedir. Erdoğan da (2012) öğretmen alımlarında öğretmenlerin kişilik özelliklerinin ve uyum düzeylerinin dikkate alınmasının önemine vurgu yapmaktadır. Aypay'ın (2011) ilk ve ortaöğretim öğretmenleri ile gerçekleştirdiği çalışmada öğretmenlerin de iyi öğretmenin özellikleri arasında ilk sırada kişilik özelliklerine yer verdikleri görülmektedir. Aşağıda alt ölçeklerdeki uyumlu ve uyumsuz olma durumları verilmiştir.

Tablo 2. *Alt ölçeklerdeki uyum ve uyumsuzluk dağılımı*

Kısaltmalar	Alt Ölçekler	Uyumlu		Uyumsuz	
		Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
KG	Kendini Gerçekleştirme	113	89.7	13	10.3
DK	Duyusal Kararlılık	93	73.8	33	26.2
NE	Nevrotik Eğilimler	80	63.5	46	36.5
PB	Psikotik Belirtiler	65	51.6	61	48.4
Aİ	Aile İlişkileri	112	88.9	14	11.1
Sİ	Sosyal İlişkiler	96	76.2	30	23.8
SN	Standart Normlar	116	92.1	10	7.9
AE	Antisosyal Eğilimler	116	92.1	10	7.9

Tablo 2 incelendiğinde, psikotik belirtilerde en yüksek oranda (%48.4) uyumsuz katılımcıların olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılanların yaklaşık yarısında bu alt ölçekte uyumsuzluk tespit edilmiştir ki, bu öğretmen adayları için oldukça yüksek bir orandır. Özgüvene (1992) göre, psikotik belirtiler puanı düşük olan bireylerde insanlardan uzaklaşma ve yalnız kalmayı yeğleme eğilimi, dikkatini bir noktada toplama gücü ve hayal kurma eğilimi gözlenir. Bu bireyler alıngan ve aşırı duygusaldırlar. Kendilerine yönelik düşünceleri fazladır. Ünlü (2001) bu tür bozukluğu olan kişilerin duygusal çöküntü ve duygusal coşkularının esiri olup duygularının etkisi altında çevreleriyle uyum sağlayamadıklarından, normal çalışma düzenine ayak uyduramadıklarını

belirtmektedir. Erdoğan (2012) çalışmasında, psikotik belirti düzeyleri yüksek öğretmen adaylarının daha çok mutsuzluk yaşadıkları sonucuna varmıştır.

İkinci olarak %36.5 ile nevrotik eğilimlerde uyumsuzluk oranı yüksek çıkmıştır. Özgüven (1992) tarafından nevrotik kişilerin duygusal çatışmalarını genellikle fiziksel yollardan ifade etmekte oldukları belirtilmektedir. Nevrotik belirtileri olan kişiler kronik yorgunluk, baş ağrısı, uyuyamama, görme güçlüğü, iştahsızlık vb. gibi çeşitli psikosomatik belirtilerin birinden ya da bir kaçından şikayetçidirler. Ayrıca, nevrotik eğilimler benliğini olduğu gibi kabul edememe, mükemmeliyetçi olma, eleştiriye açık olmama gibi davranışları da içerir. Yalçın'a (2012) göre nevroz, sürekli bir huzursuzluk duygusu eşliğinde bedensel ve toplumsal işlevlerde aksamalara yol açan ruhsal bozukluktur. Kalafat (2012), çalışmasında duygusal dengesizlik (nevrotiklik) kişilik boyutunda yüksek olan öğretmenlerin, kendini gerçekleştirme, uluslar arası dengeler, meslek bilgisi ve alan bilgisi mesleki yeterlilikler boyutlarının hepsinde düşük olduklarını belirlemiştir. Ayrıca nevrotik (hassas, duygusal, endişeli, gergin, dirençsiz, fevri) olan öğretmenlerin tüm öğretmenlik yeterlilik alanlarında düşük oldukları tespitini yapmıştır.

Duygusal kararlılık %26.2 ile uyumsuzluk oranı yüksek çıkan üçüncü alt ölçek olmuştur. Özgüvene (1992) göre puanı düşük olan kişiler genellikle gergin ve kaygılı olurlar. Sıkıntılı durumlarda gözyaşlarını tutamazlar. Karşılaştıkları yeni durumlarda ise ya korkak ve çekingen ya da aşırı düzeyde atak ve kavgacı olabilirler.

Uyumsuzluk oranı yüksek çıkan diğer bir alt ölçek de %23.8 ile sosyal ilişkiler olmuştur. Özgüvene (1992) göre, sosyal ilişkiler puanının düşük olması bireyin sosyal beceriler ve sosyalleşme bakımından durgun olduğu anlamına gelir. Bu kişiler arkadaş ve yetişkin grupları içerisinde iken kendilerini mutlu ve rahat hissetmezler. Konuşmaktan ve başkaları ile bir arada olmaktan hoşlanmazlar. Dışarıdan gelen sosyal uyarıcılara tepki göstermede isteksiz hareket ederler ya da hiç tepki göstermezler. Erdoğan'un (2012) çalışmasına göre de sosyal ilişkilerin zayıf olması bireyleri mutsuzluğa iten faktörlerden biridir.

Aile ilişkileri alt ölçeğinde uyumsuz olanlar %11.1 olarak gerçekleşmiştir. Özgüvene (1992) göre aile ilişkileri puanının düşük bulunması bireyin ailesi ile olan ilişkilerinde karışıklık ve uyumsuzluk bulunduğu işaret eder. Genellikle ana babası ve kardeşleri ile problemleri olan bireyler aile üyelerini çok otoriter bulurlar, onların kendilerinden çok fazla şey beklediklerini düşünürler. Çok zorunlu durumlar dışında evde olmaktan kaçınırlar, evden kaçma isteklerini sık sık ifade ederler.

Kendini gerçekleştirme alt ölçeğinde uyumsuzluk %10.3 oranında olmuştur. Özgüvene (1992) göre bu puanı düşük olan kişilerin kendine güvenemeyen, kendi kendine kararlar veremeyip başkalarının yardımını bekleyen, doğru bildiğini söyleyemeyen bir kişilik yapısına sahip olduğu görülmektedir. Erdoğan (2012) çalışmasında, kendini gerçekleştirme düzeyleri düşük öğretmen adaylarının daha çok mutsuzluk yaşadıkları sonucuna varmıştır. Kendini gerçekleştirme alt ölçeği puanları yükseldikçe demokratik tutum düzeyinin de yükseldiğini tespit eden Karahan ve diğerleri (2006) bu öğretmen adayı öğrencilerin kendini gerçekleştirme sürecinde; fikir ve düşüncelerini tartışmaya isteksiz olma, başka insanlarla etkileşimde bulunmaktan kaçınma, yeni insanlarla tanışmaya isteksizlik, yanlış yaptığında ya da hatalı davrandığında kabullenmeme, eleştiri yapamama ve eleştiri karşısında çabuk kırılma gibi konularda, diğer öğrencilere göre daha çok problem yaşadıklarını belirlemişlerdir.

Anti-sosyal eğilimler ve standart normlar alt ölçeklerinde uyumsuzluk oranının %7.9 olduğu görülmüştür. Ünlü'ye (2001) göre anti-sosyal kişiler; diğerleri için şefkat, merhamet gibi duygular beslemez; tamamıyla bencil, kendi çıkarlarını düşünen, zevkinden ve doyumundan başka hiçbir şey düşünmeyen biri olup hiç kimseye bağlılık ve sorumluluk göstermez; aklına nasıl yatarsa öyle hareket eder. Özgüvene (1992) göre anti sosyal eğilimler puanının düşük olması bireyin anti sosyal eğilimlere sahip olduğunu gösterir. Anti sosyal eğilimleri olan kişiler genellikle sert, öfkeyle dolu, kavgacı, incitme isteği duyan, zor kullanmaya eğilimli, oç alma duyguları içinde olan, saygısız bireylerdir. Eşyalara özellikle başkalarının eşyalarına zarar vermekten, bilinçli olarak toplumsal normlara ters düşen davranışlarda bulunmaktan hoşlanırlar ve bu şekilde kişisel doyum sağlamaya çalışırlar. Standart normlar puanı ise uyulması zorunlu yasal durumlara olduğu kadar dikkate alınması gereken sosyal kural ve toplum değerlerine ve başkalarının haklarına saygılı olma bunun yanı sıra kendi istek ve gereksinimlerini de toplumla uzlaşarak, belli ölçülerde bağımsız olarak karşılama gibi davranışları ölçer. Standart normlarda düşük olan kişilerde yasalara ve toplum normlarına karşı uyum konusunda zorluk çektiği, öncelikle kendi isteklerini savundukları görülmüştür.

Alt ölçeklerde uyumsuz olan kişilerin diğer alt ölçeklerdeki dağılımı aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 3. *Alt ölçeklerdeki uyumsuz kişilerin diğer alt ölçeklerdeki dağılımı*

	Kendini Gerçekleştirme	Duygusal Kararlılık	Nevrotik Eğilimler	Psikotik Belirtiler	Aile İlişkileri	Sosyal İlişkiler	Standart Normlar	Anti-sosyal Eğilimler
Kendini Gerçekleştirme	13	6	10	10	5	6	1	2
Duygusal Kararlılık	6	33	22	27	8	13	5	5
Nevrotik Eğilimler	10	22	46	37	10	19	7	8
Psikotik Belirtiler	10	27	37	61	11	21	8	10
Aile İlişkileri	5	8	10	11	14	4	-	1
Sosyal İlişkiler	6	13	19	21	4	30	4	6
Standart Normlar	1	5	7	8	-	4	10	6
Anti-sosyal Eğilimler	2	5	8	10	1	6	6	10

Tablo 3 incelendiğinde nevroitik eğilimlerde uyumsuz olan 37 kişinin aynı zamanda da psikotik belirtilerde de uyumsuz olduğu görülmektedir. Anti-sosyal eğilimlerde uyumsuz olan 10 kişinin tamamının da psikotik belirtilerde de uyumsuz oldukları dikkat çekicidir. Aile ilişkileri, sosyal ilişkiler, standart normlar, anti-sosyal eğilimler, kendini gerçekleştirme ve duygusal kararlılıkta uyumsuz olan kişilerin en fazla psikotik belirtilerde ve nevroitik eğilimlerde uyumsuz olduğu görülmektedir. Alt ölçeklerde uyumsuz olanların en fazla psikotik belirtilerde de uyumsuz olması dikkat çekmektedir. Aşağıdaki tabloda kadın ve erkek katılımcıların alt ölçeklere göre karşılaştırılması yer almaktadır.

Tablo 4. *Cinsiyete göre alt ölçeklerin karşılaştırılması*

			Alt Ölçekler							
			Kendini Gerçekleştirme	Duygusal Kararlılık	Nevrotik Eğilimler	Psikotik Belirtiler	Aile İlişkileri	Sosyal İlişkiler	Standart Normlar	Anti-sosyal Eğilimler
Kadın	Uyumlu	N	79	63	53	45	79	68	82	84
		%	89.8	71.6	60.2	51.1	89.8	77.3	93.2	95.5
	Uyumsuz	N	9	25	35	43	9	20	6	4
		%	10.2	28.4	39.8	48.9	10.2	22.7	6.8	4.5
Erkek	Uyumlu	N	31	26	23	16	29	25	30	28
		%	91.2	76.5	67.6	47.1	85.3	73.5	88.2	82.4
	Uyumsuz	N	3	8	11	18	5	9	4	6
		%	8.8	23.5	32.4	52.9	14.7	26.5	11.8	17.6

Tablo 4 incelendiğinde, kendini gerçekleştirme, duygusal kararlılık ve nevroitik eğilimler alt ölçeklerinde uyumsuzluk düzeyinin kadın katılımcılarda erkeklerden daha yüksek olduğu; psikolojik belirtiler, aile ilişkileri, sosyal ilişkiler, standart normlar ve anti sosyal eğilimler alt ölçeklerinde ise erkeklerin uyumsuzluk düzeyinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Erdoğan (2012) öğretmen adayları ile gerçekleştirdiği çalışmasında, sosyal ilişkiler ve anti-sosyal eğilimlerde erkeklerin, diğer alt ölçeklerde de kadınların ortalama puanları yüksek çıkmıştır. Öztemel (2010) araştırmasında erkek

öğrencilerin kişisel uyum düzeylerinin kadınlardan fazla, kadın öğrencilerin sosyal uyum düzeylerinin erkeklerden fazla oldu sonucuna ulaşmıştır. Şahin ve Tunçel ise (2008) yaptıkları çalışmalarında erkek öğrencilerin kişisel ve sosyal uyum düzeylerinin kadınlardan yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yapılan araştırmalardan da görüldüğü üzere cinsiyet değişkeni bireylerin uyum düzeylerini etkilemektedir.

Tablo 5. Branşa göre alt ölçeklerin karşılaştırılması

			<i>Alt Ölçekler</i>							
			Kendini Gerçekleştirme	Duygusal Kararlılık	Nevrotik Eğilimler	Psikotik Belirtiler	Aile İlişkileri	Sosyal İlişkiler	Standart Normlar	Anti-sosyal Eğilimler
Edebiyat	Uyumlu	N	27	23	19	18	25	23	25	28
		%	87.1	74.2	61.3	58.1	80.6	74.2	80.6	90.3
	Uyumsuz	N	4	8	12	13	6	8	6	3
		%	12.9	25.8	38.7	41.9	19.4	25.8	19.4	9.7
Tarih	Uyumlu	N	13	10	9	9	13	310	13	13
		%	100	76.9	69.2	69.2	100	76.9	100	100
	Uyumsuz	N	0	3	4	4	0	3	0	0
		%	0	23.1	30.8	30.8	0	23.1	0	0
Matematik	Uyumlu	N	33	26	22	15	34	26	35	32
		%	89.2	70.3	59.5	40.5	91.9	70.3	94.6	86.5
	Uyumsuz	N	4	11	15	22	3	11	2	5
		%	10.8	29.7	40.5	59.5	8.1	29.7	5.4	13.5
Fen Alanları	Uyumlu	N	23	16	17	15	24	21	24	23
		%	92.0	64.0	68.0	60.0	96.0	84.0	96.0	92.0
	Uyumsuz	N	2	9	8	10	1	4	1	2
		%	8.0	36.0	32.0	40.0	4.0	16.0	4.0	8.0
İlahiyat	Uyumlu	N	12	13	9	6	11	11	15	15
		%	80.0	86.7	60.0	40.0	73.3	73.3	100	100
	Uyumsuz	N	3	2	6	9	4	4	0	0
		%	20.0	13.3	40.0	60.0	26.7	26.7	0	0

Tablo 5 incelendiğinde, tarih bölümü adaylar arasında kendini gerçekleştirme, aile ilişkileri, standart normlar ve anti-sosyal eğilimlerde hiç uyumsuz katılımcı olmamıştır. Alt ölçeklere göre en yüksek uyumsuzluk oranına sahip bölümlerin dağılımı şöyledir: Kendini gerçekleştirme – ilahiyat; duygusal kararlılık – fen alanları; nevroitik eğilimler – matematik ve ilahiyat; psikotik belirtiler – matematik ve ilahiyat; aile ilişkileri – matematik; sosyal ilişkiler – matematik; standart normlar – edebiyat; anti-sosyal eğilimler – matematik olduğu görülmektedir. Matematik bölümü mezunları en fazla uyumsuzluk oranının yaşandığı bölüm olmuştur. Şahin ve Tunçel (2008) yaptıkları çalışmada sınıf ve beden eğitimi öğretmenliğinde öğrenim gören öğrencilerin kişisel ve sosyal uyum puanları arasında anlamlı farklılığa rastlanmış olmaları, bölümlere göre uyum düzeylerinin farklılaşabileceğini destekler niteliktedir.

SONUÇ

Araştırmanın katılımcıları, pedagojik formasyon programına başvuran yaklaşık 2000 aday içerisinde ilk 200'e giren en yüksek akademik başarıya sahip kişilerdir. Ancak, bu örneklem grubunun yaklaşık üçte ikisinde en az bir alt ölçekte uyumsuz olması, özellikle de dört ve üzeri alt ölçekte uyumsuz olanların beşte bir olması dikkate alınması gereken bir sonuçtur. Dört alt ölçekte uyumsuzluk problemlerinin olması, bu kişiler için psiko-sosyal uyum bozukluğunun olabileceğini kuvvetle göstermektedir. Psiko-sosyal uyum bozukluğu olan kişilerin öğretmen olmaları ne derece kabul edilebilir, oldukça düşündürücüdür. Öğretmen adaylarında sadece akademik başarıya dayalı

seçme işlemlerinin yapılmasının ne derecede hatalı olduğu görülmektedir. Okumuş (2006), mesleki yeterliliğe temel olabilecek öğretmen kişilik özelliklerinin belirlenmesi ve bu konuda uzmanlaşmanın sağlanmasının, öğretmen yetiştirme politikalarının temeline yerleşmesi gerekliliğine dikkat çekmekte, Erdoğan da (2012) öğretmen alımlarında öğretmenlerin kişilik özelliklerinin ve uyum düzeylerinin dikkate alınmasının önemine vurgu yapmaktadır.

Araştırmaya katılanların yaklaşık olarak yarısında psikotik belirtilerde, üçte birinden fazlasında nevrotik eğilimlerde, beşte birinde duygusal kararlılıkta ve yaklaşık beşte birinde sosyal ilişkilerde uyumsuz olduğu görülmüştür. Ünlü (2001) bu tür bozukluğu olan kişilerin duygusal çöküntü ve duygusal coşkularının esiri olup duygularının etkisi altında çevreleriyle uyum sağlayamadıklarından, normal çalışma düzenine ayak uyduramadıklarını belirtmektedir. Bu kadar çok öğretmen adayında psiko-sosyal uyum bozukluğu açısından ciddi sorun olarak algılanabilecek psikotik ve nevrotik uyumsuzluk olması, öğretmen yetiştirme sistemimizi gözden geçirilmesi gerekli kılmaktadır. Artık öğretmen yetiştirmede nitel boyutta gelişmeyi sağlayabilecek reformların yapılması zorunludur. Aile ilişkilerinde, kendini gerçekleştirme, standart normlarda ve anti-sosyal eğilimlerde uyumsuz olanlar da küçümsenmeyecek düzeydedir (yaklaşık onda bir kadar). Gençler öğretmenlik mesleğini kendileri için ideal bir meslek olarak mı, yoksa boşta kalma korkusu ile iş olsun ne olursa olsun olarak mı algılamaktadır? İş bulma kaygısıyla yapılan tercihlerde niteliğin ne kadar yitilebileceği sorgulanmalıdır.

Nevrotik eğilimlerde uyumsuz olan 37 kişinin aynı zamanda da psikotik belirtilerde de uyumsuz olduğu, anti-sosyal eğilimlerde uyumsuz olan 10 kişinin tamamının da psikotik belirtilerde de uyumsuz oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca, aile ilişkileri, sosyal ilişkiler, standart normlar, anti-sosyal eğilimler, kendini gerçekleştirme ve duygusal kararlılıkta uyumsuz olan kişilerin en fazla psikotik belirtilerde ve nevrotik eğilimlerde uyumsuz olduğu belirlenmiştir. Alt ölçeklerde uyumsuz olanların en fazla psikotik belirtilerde de uyumsuz olması dikkat çekmektedir. Kalafat (2012), çalışmasında duygusal dengesizlik (nevrotiklik) kişilik boyutunda yüksek olan öğretmenlerin, kendini gerçekleştirme, uluslar arası dengeler, meslek bilgisi ve alan bilgisi mesleki yeterlilikler boyutlarının hepsinde düşük olduklarını belirlemiştir.

Cinsiyete göre dağılımda, kendini gerçekleştirme, duygusal kararlılık ve nevrotik eğilimler alt ölçeklerinde uyumsuzluk düzeyinin kadın katılımcılarda erkeklerden daha yüksek olduğu; psikolojik belirtiler, aile ilişkileri, sosyal ilişkiler, standart normlar ve anti sosyal eğilimler alt ölçeklerinde ise erkeklerin uyumsuzluk düzeyinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Erdoğan (2012) öğretmen adayları ile gerçekleştirdiği çalışmasında, sosyal ilişkiler ve anti-sosyal eğilimlerde erkeklerin, diğer alt ölçeklerde de kadınların ortalama puanları yüksek çıkmıştır.

Bölgelere göre uyumsuzluk düzeylerine bakıldığında, matematik bölümünün en fazla uyumsuzluk oranının yaşandığı bölüm olduğu tespit edilmiştir. Alt ölçeklere göre en yüksek uyumsuzluk oranına sahip bölümlerin dağılımı ise; kendini gerçekleştirme – ilahiyat; duygusal kararlılık – fen alanlar; nevrotik eğilimler – matematik ve ilahiyat; psikotik belirtiler – matematik ve ilahiyat; aile ilişkileri – matematik; sosyal ilişkiler – matematik; standart normlar – edebiyat; anti-sosyal eğilimler – matematik olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca, tarih bölümü adaylar arasında kendini gerçekleştirme, aile ilişkileri, standart normlar ve anti-sosyal eğilimlerde hiç uyumsuz katılımcı olmadığı belirlenmiştir. Şahin ve Tunçel (2008) yaptıkları çalışmada sınıf ve beden eğitimi öğretmenliğinde öğrenim gören öğrencilerin kişisel ve sosyal uyum puanları arasında anlamlı farklılığa rastlamış olmaları, bölgelere göre uyum düzeylerinin farklılaşabileceğini desteklemektedir.

KAYNAKLAR

- Aypay, A. (2011). İlk ve Ortaöğretim Öğretmenlerinin Davranış Alışkanlıkları ve “İyi Öğretmen” Özelliklerine İlişkin Algıları. *İlköğretim Online*, 10/2, 620-645.
- Büyükkaragöz, S. S. ve Kesici, Ş. (1998). Eğitimde Öğretmenin Rolü ve Öğretmen Tutumlarının Öğrenci Davranışları Üzerindeki Etkisi. *Milli Eğitim Dergisi*, 137, 68-73.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Çoban, A. (1998). 21. Yüzyıla Girerken Öğretmen Eğitiminin Boyutları. *Milli Eğitim Dergisi*, 137, 84- 87.

- Erdođdu, Y. (2012). Kişisel ve Sosyal Uyum Düzeylerinin Öğretmen Adaylarının Umutsuzluk Düzeylerini Yordaması. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1/2, 123-134.
- Güner, H. (2006). Öğretmenlerin Adanmışlık Sorunu: İstanbul İli Örneğinde Bir Çalışma. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Kalafat, S. (2012). Lise Öğretmenleri Kişilik Özelliklerinin Öğretmen Yeterliliklerine Etkisi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2/3, 193-200.
- Karahan, T. F., Sardođlu, M. E., Özkamalı, E. ve Dicle, A. N. (2006). Öğretmen Adaylarında Demokratik tutum, Nevrotik Eğilimler ve Kendini Gerçekleştirme. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 149-158.
- Kılıççı, Y. (1992). *Okulda Ruh Sağlığı*. Ankara: Anı.
- Koca, Y. S. (2009). Ortaöğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri İle Örgütsel Bağlılıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Maraşlı, Ş. (2007). Türkiye’de Eğitimle İlgili Sürekli Yayınlarla Yansıyan Öğretmen Sorunları (1970-2000 Yılları Arası). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- MEB (2008). Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlilikleri. <http://otmg.meb.gov.tr/YetGenel.html>. Erişim: 17.04.2013.
- Mete, C. (2006). İlköğretim Okullarında Çalışan Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri İle İş Tatminleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Okumuş, Y. (2006). Zihinsel Engelliler Sınıf Öğretmenlerinin Performans Deđerlendirmesine İlişkin Görüşler ve Öneriler. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Özdemir, S. ve Yalın, H. İ. (2000). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Ankara: Nobel.
- Özğüven, İ. E. (1992). *Hacettepe Kişilik Envanteri El Kitabı*. Ankara: Odak Ofset Matbaacılık.
- Özoğlu, M., Gür, B. S. ve Altınoğlu, A. (2013). *Türkiye ve Dünyada Öğretmenlik, Retorik ve Pratik*. Ankara: Eğitim-Bir-Sen.
- Öztemel, K. (2010). Teknik Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Uyum Düzeylerinin İncelenmesi. *Politeknik Dergisi*, 13/4, 319-325.
- Şahin, C. ve Tunçel, M. (2008). Sınıf Öğretmenliği ve Beden Eğitimi Öğretmenliğinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Psikososyal Uyum Düzeylerinin İncelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9/2, 45-50.
- Şişman, M. (2005). *Öğretmenliğe Giriş*. Ankara: Pegem.
- Tatlılıoğlu, K. ve Deniz, M. E. (2011). Farklı Öz-Anlayış Düzeylerine Sahip Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Öz-Saygı, Karar Verme Stilleri ve Kişilik Özelliklerinin Deđerlendirilmesi. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1/2, 19-42.
- Telef, B. B. ve Yazıcı, H. (2009). Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri, Stresle Başa Çıkma Yöntemleri Ve Kontrol Algıları Arasındaki İlişkiler. *Milli Eğitim Dergisi*, 182, 259-271.
- Tezcan, M. (1997). *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara.
- Totan, T., Aysan, F. ve Bektaş, M. (2010). Öğretmen Adaylarının Mizaç, Karakter ve Kimlik Özellikleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11/2, 19-43.
- Uzunçarşılı, Ü. (1998). Öğretmen Yetiştirme Konusu. *Milli Eğitim Dergisi*, 137, 83.
- Ünlü, S. (2001). *Psikoloji*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Yalçın, F. (2012). Bunaltı Nevrozu Hakkında Bazı Mülahazalar. <http://www.firatyalcin.com/2012/10/bunalim-nevrozu-nedir-nasil.html>. Erişim: 24.04.2013.
- Yeşilyurt, E. (2011). Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğinin Genel Yeterliliklerine Yönelik Yeterlilik Algıları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9/1, 71-100.
- Yılman, M. (2006). *Türkiye’de Öğretmen Eğitiminin Temelleri*. Ankara: Nobel.